

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ ІСТОРІЇ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МОДЕРНОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ ТА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН**

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан факультету історії та міжнародних відносин
доц. Віталій АНДРЕЙКО
“30” червня 2023 р.

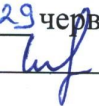
РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РЕЛЕГІЙНІ КОНФЛІКТИ В ІСТОРИЧНОМУ ПРОСТОРИ

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.03 Середня освіта. Історія
Освітня програма	Історія
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Релігійні конфлікти в історичному просторі» розроблена для здобувачів **першого (бакалаврського) рівня** вищої освіти (II-ого курсу денної та III-ого курсу заочної форми навчання) спеціальності **014 Середня освіта** предметної спеціальності **014.03 Середня освіта (Історія)** за освітньою програмою «Історія».

Розробник: Кічера Віктор Васильович, кандидат історичних наук, доцент кафедри модерної історії України та зарубіжних країн.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри модерної історії України та зарубіжних країн факультету історії та міжнародних відносин
Протокол № 9 від 29 червня 2023 р.
Завідувач кафедри доц. Ігор ШНИЦЕР

Схвалено науково-методичною комісією факультету історії та міжнародних відносин
Протокол № 8 від 30 червня 2023 р.
Голова науково-методичної комісії ФІМВ доц. Світлана МИШКО

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування Показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма Навчання	Заочна форма Навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 4,0	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 120 Всього аудиторних годин – 60	2-й	3-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	IV-й	V-й
	Лекції:	
	40	20
	Практичні (семінарські):	
	20	-
Вид підсумкового контролю: семестровий	Лабораторні:	
	–	–
Форма підсумкового контролю: залік (усно)	Самостійна робота:	
	60	100

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою викладання вибіркової навчальної дисципліни «**Релігійні конфлікти в історичному просторі**» є об'єктивне і всебічне вивчення багатогранних процесів релігійних конфліктів, що відбувалися на українських землях та світі.

Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- 1) Вироблення вмінь аналізувати й оцінювати явища релігійних конфліктів як українського суспільства так і в світовій історії;
- 2) Надання знань про сутність конфліктних процесів релігійного життя, що відбувались в минулому, їх об'єктивну зумовленість, взаємозв'язки та взаємозалежність;
- 3) Формування свідомості громадянина і патріота України, толерантного відношення до інших віросповідань.

Відповідно до **освітньої програми «Історія»**, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких **компетентностей**:

ЗК – 01 Здатність реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК – 02 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технології, вести здоровий спосіб життя.

ЗК – 03 Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК – 04 Здатність працювати в команді.

ЗК – 05 Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК – 07 Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК – 08 Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК – 09 Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК – 10 Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.

ФК – 01 Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.

ФК – 02 Володіти основами ціле покладання, планування та проектування процесу навчання учнів.

ФК – 03 Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів.

ФК – 04 Здатність до пошуку ефективних шляхів мотивації дитини до саморозвитку (самовизначення, усвідомленого ставлення до навчання).

ПК – 01 Здатність використовувати методологію історії як науки.

ПК – 02 Здатність орієнтуватися в історичному часі, застосовувати періодизацію як спосіб пізнання історичного процесу, доцільно використовувати категоріально-понятійний апарат і хронологію історичної науки.

ПК – 03 Здатність ефективно й грамотно працювати з різними джерелами історичної інформації, будувати усні й письмові висловлення щодо історичних фактів, історичних постатей та історичної теорії.

ПК – 04 Здатність розкривати загальну структуру історичної науки на основі взаємозв'язку основних історичних подій та постатей.

ПК – 05 Здатність характеризувати досягнення історичної науки та сучасний стан історичних інституцій, їхні ролі у суспільному житті, оцінювати та визначати історичні джерела (пам'ятки).

ПК – 07 Здатність застосовувати пошук, аналіз та розуміння архівних матеріалів, дискутувати про минуле в політичному й культурному аспектах.

ПК – 08 Здатність чітко і логічно відтворювати базові історичні знання, оцінювати нові відомості, факти, події та інтерпретації в контексті формування в учнів цілісної історичної картини світу.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення вибіркової навчальної дисципліни «**Релігійні конфлікти в історичному просторі**» є опанування таких навчальних дисциплін **освітньої програми «Історія»**:

ОК 1 Археологія,

ОК 10 Давні цивілізації на території України,

ОК 15 Історія та культура середньовічної України,

ОК 14 Історія та культура західноєвропейського середньовіччя,

ОК 18 Історія та культура країн ЦСЄ в добу середньовіччя,

ОК 19 Історія ранньомодерної України

ОК 16 Етнологія.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньо-професійної програми «Історія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких **програмних результатів навчання (ПР)**:

№	Програмні результати навчання з дисципліни
ПР – 01	Пояснює та аналізує суспільні явища, процеси й тенденції у державі та світі, концепцію сталого розвитку людства.
ПР – 03.	Знає та розуміє принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання предмета в закладах загальної середньої освіти та фахової передвищої освіти.
ПР – 05	Планує та організовує освітній процес у закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти, позаурочні й позашкільні заняття та заходи, використовуючи різні організаційні форми навчання, сучасні методи і методики та типи занять, із дотриманням принципу науковості та вимог нормативних документів.
ПР – 08	Застосовує методи та прийоми навчання, інновації, міжпредметні зв'язки у професійній діяльності у закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти, здатний оцінювати результати їх застосування.
ПР – 11	Здатний цінувати розмаїття та мультикультурність, керуватися в педагогічній діяльності етичними нормами, принципами толерантності, діалогу й співробітництва, проектувати психологічно безпечне й комфортне освітнє середовище у закладах загальної середньої освіти, враховуючи особливості національних спільнот.
ПР – 12	Усвідомлює цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.
ПР – 13	Уміє організувати освітній простір із дотриманням принципів універсального дизайну, безпечно проектує навчальний простір у закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти спільно зі здобувачами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб.
ПР – 16	Знаходить оригінальні рішення, спрямовані на розв'язання педагогічних завдань у закладах середньої освіти.
ПР – 17	Знає та розуміє історіографію для аналізу сучасних наукових дискусій із проблем вітчизняної та всесвітньої історії.
ПР – 18	Знає історичні особливості розвитку регіонів України, реалізовує краснавчий підхід на уроках історії, у позакласній та позашкільній роботі з учнівською молоддю.

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Історія ранньомодерної України»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПР
<p>Здобувач вищої освіти повинен знати:</p> <ul style="list-style-type: none"> - основні етапи розвитку предметної області; - та розуміти принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання предмета в закладах загальної середньої освіти (рівень базової середньої освіти), сутність основних проблем періоду ранньомодерної історії України. - історичну термінологію й наукову періодизацію історичних процесів, зокрема суспільно-економічні, політичні та культ урні процеси; 	ПР – 1, ПР -3, ПР-17, ПР-18

<p>- та розуміє історіографію та термінологію для аналізу сучасних наукових дискусій із проблем вітчизняної та всесвітньої історії.</p> <p>- історичні особливості розвитку регіонів України, реалізовує краєзнавчий підхід на уроках історії, у позакласній та позашкільній роботі з учнівською молоддю, діяльність визначних історичних осіб даного періоду..</p>	
<p>Студент повинен вміти:</p> <p>- добирати міжпредметні зв'язки курсів історії в базовій середній школі відповідно до Державного стандарту загальної середньої освіти та спроваджувати у навчальний процес.</p> <p>- організувати освітній простір із дотриманням принципів універсального дизайну, релігійної толерантності, безпечно проєктувати навчальний простір у закладах загальної середньої освіти, фахової передвищої освіти спільно зі здобувачами з урахуванням їхніх вікових особливостей, інтересів і потреб.</p> <p>- пояснювати та аналізує суспільні явища, процеси й тенденції у державі та світі, концепцію сталого розвитку людства, бути оригінальним у вирішенні завдань.</p>	<p>ПР – 5, ПР-13, ПР-16</p>
<p>Володіти (володіти здатністю):</p> <p>Добирає та застосовує сучасні освітні технології та методики для формування компетентностей учнів і здійснювати самоаналіз ефективності уроків.</p> <p>- володіти формами та методами виховання учнів на уроках і в позакласній роботі, уміти відстежувати динаміку особистісного розвитку дитини.</p> <p>- усвідомлювати цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.</p>	<p>ПР – 8, ПР - 11, ПР - 12.</p>

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- стандартизовані тести;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: семінарські заняття та самостійна робота (реферати за індивідуальними завданнями з колоквиумом, презентації результатів виконаних завдань та досліджень; студентські презентації та виступи на наукових заходах).

Форма модульного контролю: стандартизовані тести, контрольні зрізи.

Форма підсумкового семестрового контролю: іспит в усній формі за екзаменаційними білетами.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
7	10	13	10	10		

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9	T10	50	100
11	10	9	11	9		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кіл-сть	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кіл-сть	Максимальна кількість балів (сумарна)
Семінарські заняття	4	30	4	30
Реферат (науково-дослідне завдання індивідуального характеру)	1	5	1	5
Самостійна робота (колоквіум)	1	15	1	15
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Методи контролю

Концепція організації навчального процесу в Ужгородському національному університеті розроблена на основі «Тимчасового положення МОН України про організацію навчального процесу в кредитно-модульній системі підготовки фахівців», згідно з Положенням про організацію освітнього процесу в ДВНЗ «УжНУ», Положення про порядок та методика проведення семестрових (курскових) екзаменів та заліків в ДВНЗ «УжНУ».

Оцінювання якості знань здобувачів вищої освіти, в умовах організації навчального процесу за кредитно-модульною системою здійснюється шляхом поточного, модульного (проміжного), підсумкового (семестрового) контролю.

Поточний контроль

Поточний контроль – це оцінювання знань здобувачів вищої освіти під час семінарських занять, самостійної роботи та активності студента на занятті.

Поточний контроль рівня засвоєння навчального матеріалу дисципліни оцінюється за п'ятибальною шкалою. У кінці семестру виводиться середнє арифметичне усіх одержаних оцінок за відповіді та модуль. Одержаний результат переводиться у бали.

Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме за відповідний поточний контроль 0 балів.

Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:

- Виступ з основного питання.
- Усна наукова доповідь.
- Доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ.
- Участь у дискусіях, інтерактивних формах організації заняття.
- Аналіз джерельної і монографічної літератури.
- Письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи тощо).

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи академічної групи. Позитивна оцінка поточної успішності студента за відсутності пропущених і невідпрацьованих семінарських занять, позитивні оцінки за модульні роботи є підставою допуску до підсумкової форми контролю – заліку.

Модульний (проміжковий) контроль

Модульний контроль (МК) проводиться два рази за семестр, відповідно до графіка навчального процесу.

Контрольні заходи модульного контролю з навчальної дисципліни проводяться під час семінарських занять в академічній групі відповідно до розкладу занять.

Контрольні заходи модульного контролю проводяться у комбінованій формі: у вигляді тестування та письмових контрольних робіт. Вид контрольного заходу та методика ураховання складових модульного контролю при визначенні оцінки за МК розробляється викладачам і затверджується кафедрою.

До контрольного заходу відповідного модульного контролю студент допускається незалежно від результатів поточного контролю. На консультаціях студент може відпрацювати пропущені семінарські заняття, захистити індивідуальні завдання, реферати, а також ліквідувати заборгованості з інших видів навчальної роботи.

Студент, який з поважної причини не зміг з'явитися на модульний контроль за дозволом декана може скласти пропущений модульний контроль з предмету.

Підсумковий (семестровий) контроль

Система не передбачає обов'язкового семестрового заліку для всіх здобувачів. Протягом навчального семестру студенти складають два модульні контролі під час тижнів, вільних від аудиторних занять, їх знання оцінюються у 100-бальній шкалі.

Студенти, які за результатами модульних контролів здобули з навчальної дисципліни не менше від встановленої мінімальної кількості балів, атестуються із виставленням їм державної семестрової оцінки («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно») відповідно до шкали переведення. Студенти, які атестовані з оцінкою «незадовільно» зобов'язані скласти семестровий залік. Семестрові заліки можуть також скласти студенти, які бажають покращити оцінку, отриману за результатами модульних контролів. Оцінювання знань на заліку здійснюється у 100-бальній шкалі.

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Два теоретичні питання з модульного контрольного зрізу – 30 балів, стандартизовані тести – 20 балів.

Науково-дослідне завдання (самостійна робота з колоквиумом) – 20 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю.

Відповідно до «Положення про порядок та методику проведення семестрових (курсівих) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті» (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання здобувачів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує здобувач, який: всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях; засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває; вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи;

оцінку «добре» (82-89 балів, В) заслуговує здобувач, який: повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; під час відповіді допустив деякі неточності, які

самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, C) заслуговує здобувач, який: в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) заслуговує здобувач, який: 8 знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії; виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення;

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує здобувач, який: володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер;

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється здобувачу, який: виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань;

оцінка «незадовільно» (0-35 балів, F) – виставляється здобувачу, який: володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи здобувача протягом семестру.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю (іспиту)

Два теоретичні питання. Виконання завдання потребує повної аналітичної і змістовної відповіді, кожне питання оцінюється від 0 до 50 балів.

47-50 балів отримують студенти, які повно та ґрунтовно розкрили теоретичне питання, використавши при цьому не лише обов'язкову, а й додаткову літературу.

41-46 отримують студенти, які в цілому розкрили теоретичне питання, однак не повно і допустивши деякі неточності. При цьому не використав на достатньому рівні обов'язкову літературу.

36-40 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, але розкрили його не повністю, допустивши деякі незначні помилки.

29-35 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, розкривши його лише частково і допустивши при цьому окремі помилки, котрі не впливають на загальне розуміння питання.

18-28 балів отримують студенти, які правильно визначили сутність питання, недостатньо або поверхово розкривши більшість його окремих положень і допустивши при цьому окремі помилки, які частково вплинули на загальне розуміння проблеми.

0-17 балів отримують студенти, які частково та поверхово розкрили лише окремі положення питання і допустили при цьому певні суттєві помилки, котрі значно вплинули на загальне розуміння питання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Релігійні конфлікти в історичному аспекті

Тема 1. Релігійний конфлікт як соціальне явище

Предмет і завдання навчальної дисципліни, його місце в системі підготовки фахівців-істориків. Підручники з тематики та їх аналіз. Поняття релігія та віра. Поняття релігії, конфлікту та релігійного конфлікту. Види та рівні релігійних конфліктів. Основні характеристики світових релігій. Релігійна ідентичність. Соціальна природа релігійного конфлікту. Війна і Церква в Україні. Релігія і тероризм.

Тема 2. Релігійні спільноти та інституції, як суб'єкти релігійного конфлікту.

Основні термінологічні аспекти релігійної спільноти та інституції. Релігія та освіта. Незалежність релігійних інституцій. Духовенство. Реєстрація релігійних спільнот. Майнові суперечки та межі місіонерства. Поняття Церкви як релігійної спільноти. Релігійні спільноти світових, національних релігій та неорелігій в Україні та світі. Релігійні інституції в сучасній Україні.

Тема 3. Релігія і традиція.

Поняття традиції. Релігійна традиція. Ідеологія як заперечення традиції. Християнська традиція. Традиції і релігії світу. Релігійні традиції українців. української християнсько консервативної релігійно-філософської традиції. традиції духовно-релігійного виховання української молоді. Релігія та національні і сімейні традиції. Сучасні рухи проти сімейних цінностей. Межі релігії та природи: різноманітність традицій та інтерпретацій. Релігія і пам'ять. Язичницькі та християнські традиції українців. Бог і людина у світоглядній традиції українців.

Тема 4. Релігія і ересь

Термін ересь. Єретичні рухи. Єресі в Європі та світі. Християнські середньовічні єресі: аріани, вальденси, катари, альбігойці. Проблеми віровідступництва в ісламі. Есхатологія. Єресі Київської Русі. Візантійське іконоборство та іслам. Релігійне вільнодумство. Конфлікт релігії і науки.

Тема 5. Релігія і атеїзм.

Віра та розум. Докази віри та її критика. Гріх як протилежність віри. Етика і мораль як альтернатива релігії. Релігійний фанатизм як псевдорелігія. Ісламський фундаменталізм. Ідеологія проти віри. Націоналізм як релігія. Голокост. Комунізм як релігія. Переслідування релігій. Атеїзм в сучасному світі. Наука як релігія.

Змістовий модуль 2. Між конфліктом та консенсусом релігії у глобальному світі**Тема 6** Роль релігійного конфлікту у міжнародних відносинах.

Поняття релігійного конфлікту в міжнародних відносинах. Релігія у міжнародних відносинах. Поняття політичної релігії. Роль релігії в міжнародних відносинах. Мусульманський фактор у глобальному аспекті. Релігійний фактор у міжнародних конфліктах.

Тема 7. Міжнародно-правове регулювання релігійної свободи.

Релігійні норми. Релігійні норми як різновид соціальних норм. Місце релігійних норм у системі джерел права. Релігійні норми та зміни релігійних відносин. Функції та соціальна цінність релігійних норм. Релігійна свобода в системі міжнародних стандартів. Міжнародно-правові зобов'язання у сфері захисту релігійних прав. Релігійна свобода. Дотримання державою забезпечення релігійних свобод. Зобов'язання держави у дотриманні законодавства в сфері релігій. Свобода віросповідання: західний та український досвід.

Тема 8. Конфліктологія релігії в умовах глобалізації суспільства.

Конфліктологія релігії в умовах глобалізації суспільств. Міжконфесійні відносини та релігія як джерело конфлікту. Зміст, причини і структура релігійних конфліктів. Кофесіологія релігії. Гендер і релігія. Фемінізм і релігія. Релігія та інформація. Релігія і молодь. Релігія в добу секуляризації. Релігія та суспільна активність.

Тема 9. Міжконфесійні конфлікти в Європі та світі.

Міжконфесійні конфлікти. Новаційні підходи у дискурсі дослідження релігійних конфліктів. Міжконфесійний діалог. Релігія та історична свідомість. Міжконфесійні конфлікти на сучасному етапі демократичних перетворень. Міжконфесійні та внутрішньо релігійні конфлікти в Європі та світі. Міжконфесійні конфлікти в Україні.

Тема 10. Конфлікт релігії і держави: від тотожності до рівноправності.

Державний терор проти релігій в історичному контексті. Державно-церковні відносини. Ототожнення релігії та держави. Держава та релігія: спільне та відмінне.

Втручання держав у релігійне життя спільнот. Довіра до держави та релігії в Україні та світі. Співпраця держави і релігійних спільнот.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усь ого	у тому числі					усь ого	у тому числі				
Л		П	Лаб	Інд	с.р.	л		П	Лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Релігійні конфлікти в історичному аспекті.												
Тема 1. Релігійний конфлікт як соціальне явище	11	4	2			5	12	2				10
Тема 2. Релігійні спільноти та інституції, як суб'єкти релігійного конфлікту	16	4	2			10	12	2				10
Тема 3. Релігія і традиція	11	4	4			5	12	2				10
Тема 4. Релігія і ересь	11	4	4			5	12	2				10
Тема 5. Релігія і атеїзм	11	4	2			5	12	2				10
Разом за змістовим модулем 1	60	20	14			30		10				50
Змістовий модуль 2. Між конфліктом та консенсусом – релігії у глобальному світі												
Тема 6. Роль релігійного конфлікту у міжнародних відносинах	11	4	2			5	12	2				10
Тема 7. Міжнародно-правове регулювання релігійної свободи	11	4	-			5	12	2				10
Тема 8. Конфліктологія релігії в умовах глобалізації суспільства	11	4	-			5	12	2				10
Тема 9. Міжконфесійні конфлікти в Європі та світі	11	4	2			5	12	2				10
Тема 10. Конфлікт релігії і держави: від тотожності до рівноправності	16	4	2			10	12	2				10
Разом за змістовим модулем 2	60	20	6			30	12	10				50
Усього годин	120	40	20			60	120	20				100

6.3. Темі практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		денна	заочна
1	Виміри релігійної конфліктності	2	-
2	Законодавче забезпечення функціонування релігійних інституцій	2	-
3	Традиції світових релігій	4	-
4	Християнські ересі в історії та їх неточності	4	-
5	Атеїзм та його прояви	2	-
6	Релігійні конфлікти в міжнародних відносинах	2	-
7	Релігійні норми та їх дотримання в Україні та світі	2	-
8	Бої «за» та «проти» релігії у глобальному світі	2	-
Разом		20	-

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		Денна	заочна
1	Тема 1-10. Опрацювати: Єленський В.Є. Велике повернення: релігій у глобальній політиці та міжнародних відносинах кінця XX – початку XXI століття. Львів: Вид-во Українського католицького університету 2013. 504 с.	40	-
2	Тема: Зміст, характер та рівень викладання історії церкви, світових релігій та релігійних конфліктів в загальноосвітній школі. Релігійна освіта в школах: Опрацювати підручники для закладів загальної середньої освіти. Історія України. Всесвітня історія. 6 – 11 класи. URL: https://pidruchnyk.com.ua/11klas/istorija_ukrainy11/ https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-5-9-klas/2022/08/15/Navchalna.programa.2022.WH.HU.6-11.pdf https://pidruchnyk.com.ua/10klas/istorija_ukrainy10/ https://pidruchnyk.com.ua/10klas/vsesvitnja_istorija10/ https://pidruchnyk.com.ua/11klas/vsesvitnja_istorija11/	20	-
Разом		60	-

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НГАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічними засобами є використання платформи Google Meet для проведення лекцій та семінарських занять

Обладнання для використання – мультимедійні проектори та дошки для чіткішого розуміння просторової складової, зокрема карт різних епох. Демонстрація студентам презентацій.

Програмним забезпеченням для дисципліни є різні платформи Google, Moodle, при потребі Zoom та інші.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Академічне релігієзнавство. Підручник. За наук. ред. проф. А. Колодного. К.: Світ Знань, 2000. — С. 813–816.
2. Бедуел Г. Історія церкви / Г. Бедуел. – Львів: Свічадо, 2000. – 296 с.
3. Віллем Ж.-П. Європа та релігії. Ставки ХХІ століття. Пер.з фр. К.: Дух і літера, 2006. – 331 с.
4. Гуменюк Л.Й. Соціальна конфліктологія: навч.пос. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2013. – 400 с.
5. Гудима А. М. Релігієзнавство: Підручник. Тернопіль: Укрмедкнига, 2002. – 262 с.
6. Гурська Л. І. Релігієзнавство. 2-ге вид. перероб. та доповн.: Навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2016. –172 с
7. Гендер, релігія і націоналізм в Україні. Київ, ТОВ «ВТС ПРИНТ», 2012.
8. Головащенко С. І. Історія християнства: Курс лекцій. К.: Либідь, 1999. – 352 с.
9. Ісмаїл Раджі аль-Фарукі. Іслам: *релігія, практика, культура та світовий порядок* *Зі вступом* Імтіяза Юсуфа. Рівне, 2021.
10. Історія релігії в Україні: Навч. посібник / За ред. А. М. Колодного, П. Л. Яроцького. – К.: Знання, 1999. – 735 с.
11. Історія релігії в Україні / А. Колодний, В. Кремень, П. Яроцький. В 10 т. – Т. 4: Католицизм / За ред. П. Яроцького. – К., 2001. – 598 с.17.

12. Калініч Ю. А. Релігієзнавство: Підручник / Ю. А. Калініч, Є. А. Харьковщенко. – К.: Наукова думка, 2000. – 352 с.
13. . Конспект лекцій з дисципліни «Релігійний фактор в міжнародних відносинах» для ЗВО IV к. спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» д.ф.н. / Укл.: Чістякова І.М., Моїсеєва Т. М., Кудлай І.В., Воробйова Г.В. Одеса: ДУ «Одеська політехніка», 2021. 155 с.
14. Лазоренко О.В., Лазоренко О.О. Теорія політології: Навчальний посібник. К.: Вища школа, 1996.– 179 с.
15. Лінч Р. Середньовічна Церква. К. : Основи, 1994.
16. Маріянський Я. Суспільний характер релігії. // Релігія в сучасному світі: Матеріали до курсу релігієзнавства / За ред. Г. Зімоня. Перекл. з пол. Г. Теодорович. – Львів: Свічадо, 2007. – 504 с. – С. 97-125.
17. Міма І. В. Релігійні норми та їх місце в системі соціально-правового регулювання суспільних відносин. Монографія. – Варшава: RS Global Sp. z O. O., 2020. – 176 с.
18. Міжконфесійні конфлікти у транскордонних регіонах: історична ретроспектива та виклики сучасності. Матер. Конф. Чернівці, 2016.
19. Продивус С. Політизація релігії і необхідність визначення межі. // Релігійна свобода: Законодавство України «Про свободу совісті та релігійні організації»: європейські стандарти та українські реалії: Науковий щорічник / За заг. ред. А. Колодного. К., 2007. – № 11. – 146 с. – С. 92-95.
20. Релігія – Світ – Україна: Колективна монографія / Ред. А. Колодний, А. Филипович. – У 3-х кн. – Кн. 1: Релігія у світі за умов культурно-цивілізаційного діалогу. – К.: Українська асоціація релігієзнавців, 2010. – 339 с.
21. Релігія – Світ – Україна: Колективна монографія в 3-х книгах за науковою редакцією професорів А. Колодного і Л. Филипович. Книга III: Релігійні процеси в перспективі їх виявів // Українське релігієзнавство. – К., 2012. – № 61. – 550 с.
22. Релігієзнавство: Навчальний посібник. 2-ге вид. / За ред. Мозгового Л.І., Бучми О.В. К.: Центр учбової літератури, 2008. — 264 с.
23. Релігієзнавство: Навч. посібник / За ред. С.Бублика. К.: Юрінком Інтер, 2001. 496 с.
24. Харріс С. Кінець віри. Релігія, терор і майбутнє розуму. Переклав з російської: Глушак Д.Д. 2016 р.
25. Черній А. М. Релігієзнавство: Пос. К.: Академвидав, 2003. – 403 с.

Допоміжна література

1. Академічне релігієзнавство / Під ред. А. Колодного. – К.: Світ Знань, 2000. – 862 с.
2. Актуальні проблеми державно-церковних відносин в Україні: Науковий збірник / За ред. В. Д. Бондаренка, А. М. Колодного та інших. – К.: VIP, 2001. – 206 с.
3. Бабій М. Ю. Свобода релігії: проблемні питання теоретичного осмислення, практичної реалізації та захисту. // Релігійна свобода: Свобода релігії і міжрелігійний діалог: глобальні виміри і локальні вияви. Науковий щорічник / За заг. ред. А. Колодного. К.: УВК, 2011. № 16. 309 с. – С. 6-14.
4. Бабій М. Ю. Свобода совісті: філософсько-антропологічне релігієзнавче осмислення / М. Ю. Бабій. – К.: ІП і ЕНД, 1994. – 359 с.
5. Белл Д. Щодо великої відбудови: релігія і культура в постіндустріальну добу. // Генеза: Філософія. Історія. Політологія. 1997. № 1 (5).– К.: Генеза 1997. – С. 52-65.
6. Бжезінський З. Великі перетворення. // Політична думка. – 1994. – № 3. – С. 5-15.
7. Білоус О. М. Державно-церковні відносини як об'єкт політологічного аналізу. Автореф. дис. на здоб. наук. ступеня к. політ. н. К.: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України, 2004.
8. Білоус А. О. Політична стратегія вирішення державноцерковних відносин у період системної трансформації українського суспільства / А. О. Білоус, О. В. Рублюк // Держава і право: Збірник наукових праць. К., 2002. Вип 16. С. 492-495.

9. Богущкий Ю. Державно-церковні відносини в Україні: сучасний стан та перспективи співпраці. // Релігійна свобода: Свобода релігії і міжрелігійний діалог: глобальні виміри і локальні вияви. Науковий щорічник / За заг. ред. А. Колодного. – № 16. – К.: УВК, 2011. – 309 с. – С. 242-247.
10. Бондаренко В. Д. Релігійне життя в Україні: стан, проблеми, шляхи оптимізації / В. Д. Бондаренко, В. Є. Єленський, В. С. Журавський. – К.: Логос, 1996. – 37 с.
11. Бондаренко В. Д. Реституція церковної власності: причини сповільнення та альтернативи розвитку і завершення. // Реституція церковного майна: міжнародний та вітчизняний досвід: Збірник наукових матеріалів / Ред. кол. В. Андрущенко та ін. – К.: Світ знань, 2007. – С. 5-8. 22.
12. Бондаренко В. Ю. Релігійне життя в сучасній Україні: стан, тенденції та проблеми розвитку / В. Ю. Бондаренко // Людина і світ. – 2003. – № 12. – С. 36-39.
13. Васьків А. Влада і Церква: партнерство і діалог. / А. Васьків, С. Боруцький // Держава. Церква. Людина. Державно-церковні та міжконфесійні відносини у дзеркалі сучасності. 1992-2002 рр. – Львів: Афіша, 2003.
14. Вахняк Л. С. Політико-правові засади формування української моделі державно-церковних відносин. // Наукові праці МАУП. – 2010. – № 3 (26). – С. 142-147.
15. Ващенко Г. Г. Виховний ідеал. *Полтавський вісник*, Полтава: 1994. – 190 с.
16. Великий А. Г. Українське християнство / А. Г. Великий. – Іспанія, 1990. – 168 с.
17. Виговський Л., Виговська Т. Модель державно-церковних відносин як еталон правового регулювання взаємин держави та релігійних організацій. // Релігійна свобода: Взаємини держави і релігійних організацій: правові та політичні аспекти: Наук. щорічник. / За ред. А. Колодного, Л. Филипович, М. Бабія. К., 2006. № 10. 172 с. – С. 79-82.
18. Вилк М. Церква у Східній Європі: володарювати чи служити? // Людина і світ. 2000. № 6. – С. 11-15.
19. Висновок ПАРЄ № 190 (1995) щодо вступу України до Ради Європи. – Страсбург. – 1995. – 25 вересня // Реституція церковного майна: міжнародний та вітчизняний досвід: Збірник наукових матеріалів. – К., 2007. – С. 65.
20. Докаш В. Свобода буття релігії як форма реалізації демократії. // Релігійна свобода: Свобода релігії і демократія: старі і нові виклики. 2010. № 15. С. 182-189.
21. Друзенко Г. В. Геополітика від патріарха: Царство Небесне vs Руський світ. // Релігійна свобода. Свобода релігії і демократія – старі і нові виклики: Науковий щорічник. К.: УАР, 2010. № 15. 395 с. – С. 129-134.
22. Друзенко Г. В. Статус юридичної особи для церкви: мрія чи реальність? // Юридичний журнал. – 2003. – № 10. – С. 1-14.
23. Єленський В. Є. Моделі релігійно-суспільного розвитку і державно-церковних відносин в процесі трансформацій посткомуністичних європейських країн. // Актуальні проблеми державно-церковних відносин в Україні: Наук. збірник. К.: VIP, 2001. – 206 с. – С. 35-52.
24. Єленський В. Є. Моделі релігійно-суспільного розвитку і державно-церковних відносин у процесі трансформації посткомуністичних країн. // Держава і церква: уроки минулого і проблема сьогодення: Матеріали міжн.наук.-практ. конференції. – Ужгород: Ліра, 2003. – 224 с.
25. Єленський В. Є. Релігійно-суспільні зміни в посткомуністичній Європі. // Людина і світ. – 1999. – № 7. – С. 2-10.
26. Єленський В. Є. Релігія і релігійність у посткомуністичній Європі. Цифри і факти без коментарів. // Людина і світ. – 1997. – Листопад-грудень. – С. 2-11.
27. Єленський В. Є. Релігія після комунізму. Релігійносоціальні зміни в процесі трансформації центрально- і східноєвропейських суспільств: фокус на Україні. К.: НПУ ім. М. Драгоманова, 2002. – 420 с.

28. Єленський В. Є. Велике повернення: релігій у глобальній політиці та міжнародних відносинах кінця ХХ – початку ХХІ століття. – Львів: Видавництво Українського католицького університету 2013. – 504 с.
29. Єленський В. Є. Restitutio in integrum: Релігійно-суспільні зміни в посткомуністичній Європі. // Людина і світ. – 2000. – Липень. – С. 30-36.
30. Здіорук С. І. Суспільно-релігійні відносини: виклики Україні ХХІ століття: Монографія. К.: Знання України, 2005. – 552 с.
31. Здіорук С. І. Український досвід партнерської взаємодії держави і церкви в європейському контексті // Стратегічні пріоритети. 2010. № 1. – С. 86-91. 62.
32. Здіорук С. І. Українські суспільно-релігійні відносини в умовах трансформації і глобалізації. // Релігійна свобода: Функціонування релігії в умовах свободи її буття: Науковий щорічник. – К., 2004. – С. 36-42.
33. Здіорук С. І. Юридичні та політичні механізми врегулювання державно-церковних відносин в Україні. // Релігійна свобода: Взаємини держави і релігійних організацій: правові та політичні аспекти: Наук. щорічник. К., 2006. № 10. 172 с. – С. 85-89.
34. Історія релігії в Україні / А. Колодний, Р. Крижанівський. В 10 т. – Т. 10: Релігія і церква років незалежності України. – Київ-Дрогобич: Коло, 2003. – 612 с.
35. Історія релігії в Україні / А. Колодний, В. Кремень, П. Яроцький. В 10 т. – Т. 4: Католицизм / За ред. П. Яроцького. – К., 2001. – 598 с.
36. Історія релігії в Україні: Навч. посібник / За ред. А. М. Колодного, П. Л. Яроцького. – К.: Знання, 1999. – 735 с.
37. Історія християнської церкви на Україні: Релігієзнавчий довідковий нарис. – К.: Наукова думка, 1992. – 104 с.
38. Кальниш Ю. Державно-церковні відносини: історія розвитку і сучасна політична типологізація. // Актуальні проблеми державно-церковних відносин в Україні: Науковий збірник. – К.: VIP, 2001. – 206 с. – С. 201.
39. Климов В. В. 20 років Закону України “Про свободу совісті та релігійні організації” і зміни в характеристиці сучасного віруючого. // Релігійна свобода: Свобода релігії і міжрелігійний діалог: глобальні виміри й локальні вияви. К., 2011. № 16. 309 с. - С. 230-241.
40. Климов В. В. Свобода совісті, церква, релігійність в українському суспільстві періоду незалежності. К.: Інститут філософії, 2009. – 370 с.
41. Климов В. В. Сучасна модель державно-церковних відносин як результат суспільних трансформацій. // Українське релігієзнавство. – 1999. – № 12.
42. Климов В. Тенденції розвитку державно-церковної політики в Україні в контексті сучасних процесів врегулювання відносин між державами та церквами в Європі. // Релігійна свобода: Науковий щорічник. 2009. – № 14. – С. 12-18.
43. Климов В. В. Формування і особливості української моделі державно-церковних відносин. // Релігія і Церква років незалежності України. Т. 10. Київ-Дрогобич, 2003.
44. Климов В. В. Церква в політичних реаліях України. // Релігійна панорама: Інформаційно-аналітичний журнал. Спецвипуск 2006 р.: Релігія і церкви в суспільних реаліях України / За ред. А. М. Колодного. К., 2006. – 99 с. – С. 4-8.
45. Климов В. В. Церква в Україні як об’єкт політичного життя суспільства. // Церква і політика: від президентських виборів 2004 р. до парламентських виборів 2006 р.: Матеріали круглого столу, 17-18 лютого 2005 р. – К., 2005.
46. Климов О. Основні тенденції сучасної трансформації правових засад вітчизняного законодавства стосовно свободи совісті та релігійних організацій як відображення нового місця релігії та церкви в українському соціумі. // Релігійна свобода: Свобода релігії і національна ідентичність; світовий досвід та українські проблеми: К.: НПУ, 2002. – С. 15-22.
47. Колодний А. М. Підсумкове засідання Круглого столу. // Церква і політика: від президентських виборів 2004 року до парламентських виборів 2006 року. – К., 2005.

48. Колодний А. М. Практикум толерантизації міжконфесійних взаємин. // Релігійна свобода: Свобода релігії і міжрелігійний діалог: глобальні виміри і локальні вияви. Наук. щорічник / За заг. ред. А. Колодного. К.: УВК, 2011. № 16. 309 с. С. 203-217.
49. Колодний А. М. Проблеми плюральності релігійного життя України. // Релігійна свобода. Законодавство України «Про свободу совісті та релігійні організації»: європейські стандарти та українські реалії: Науковий щорічник. К., 2007. № 11. 146 с. – С. 4-8.
50. Колодний А. М. Свобода совісті в міжнародних правових гарантіях. // Релігійна панорама: Інформаційно-аналітичний журнал. – К., 2006. – С. 4. 85.
51. Колодний А. М. Україна в її релігійних виявах: Мон. Львів: Сполох, 2005. 336 с.
52. Колодний А. М. Християнство і духовність. К.: Знання, 1998. – 253 с.
53. Любчик В. П. Порівняльний аналіз процесу реституції церковного майна в Україні та інших посткомуністичних країнах. // Реституція церковного майна: міжнародний та вітчизняний досвід: Збірник наукових матеріалів / Ред. кол. В. Андрущенко та ін. К.: Світ знань, 2007. – С. 23-29.
54. Любчик В. П. Церковно-державні та міжправославні відносини в Україні. // Актуальні проблеми державно-церковних відносин в Україні: Науковий збірник. К.: VIP, 2001. – 206 с. – С. 53-62.
55. Новиченко М. Р. Законодавче забезпечення свободи совісті в Україні в його реаліях і проблемах / М. Р. Новиченко // Релігійна свобода: Свобода релігії і міжрелігійний діалог: глобальні виміри й локальні вияви: Науковий щорічник. – № 16. – К., 2011. – 309 с. – С. 254-257.
56. Новиченко М. Р. Особливості розвитку державноцерковних відносин і релігійно-церковного комплексу в сучасній Україні. // Міжетнічні та міжконфесійні відносини в контексті сучасних суспільних трансформацій. – Чернівці, 2010.
57. Палінчак М. М., Король І.Ф. Антитоталітарний рух в Україні і Румунії: загальне і особливе. // Румунсько-українські відносини: історія і сучасність. Сату-Маре, 1999. – С. 313-318.
58. Палінчак М. М. Взаємини держави і церкви в Словацькій Республіці // Філософія і політологія в контексті сучасної культури. /наук.ж-л.– 2013. Вип. №5. С. 106-111.
59. Палінчак М. М. Взаємини держави і церкви в Чеській Республіці // Наук. зб. «Ужгородські наукові читання: історія, культура, політика, право». Ужгород, 2013. – С. 178-189.
60. Палінчак М. М. Держава і церква у Чехословаччині в 40- 50-х роках ХХ століття. // Науковий вісник УжНУ. Серія: Історія. – Ужгород, 2010. – № 24. – С. 146-150.
61. Палінчак М. М. Державно-церковні відносини в країнах СНД. // Науковий вісник УжНУ. Серія: Політологія. Соціологія. Філософія. Ужгород, 2010. № 14. С. 226-231.
62. Палінчак М.М. Державно-церковні відносини у країнах Центральної Європи: Головні особливості та динаміка змін // Науковий збірник «Регіональні Студії». – Вип. №7. 2013. – С.72-83.
63. Палінчак М. М. Державно-церковні відносини в Польській Республіці. // Регіональні студії: Науковий збірник. – Вип. 4. – Ужгород: Ліра, 2002. – С. 43-50. Також: Регіональні студії. – Спеціальний випуск. – Ужгород, 2003. – С. 89-91.
64. Палінчак М. М. Державно-церковні відносини в Угорській Республіці. // Освіта регіону. Політологія. Психологія. Комунікації: Український науковий журнал. – К.: Університет «Україна». – 2012. – № 4. – С. 92-94.
65. Палінчак М.М. Державно-церковні відносини в країнах колишнього Радянського Союзу // Науковий вісник УжНУ. Серія «Політологія». – Ужгород: Ліра, 2010. – №7.
66. Палінчак М. М. Державно-церковні відносини в Угорщині. // Регіональні студії. – Спеціальний випуск. – Ужгород, 2003. – С. 67-89.
67. Палінчак М. М. Державно-церковні відносини у посткомуністичній Європі: уроки для України. // Соціогуманітарні проблеми людини: Вісник. 2012. № 6. С. 170-184.

68. Палінчак М. М. Державно-церковні відносини у Словацькій Республіці. // Регіональні студії: Науковий збірник. – Ужгород, 2001. – № 2. – С. 90-98.
69. Палінчак М. М. До питання про правовий статус школи та церкви в державі. // Науковий вісник УжНУ. Серія: Право. – Ужгород, 2008. – № 9. – С. 199-202.
70. Палінчак М. М. Європейські стандарти релігійної свободи. // Науковий вісник УжНУ. Серія: Міжнародні відносини. – Ужгород, 2008. – № 2-3. – С. 163-167. 129.
71. Палінчак М. М. Католицький фундаменталізм в сучасній Польщі: політичний аспект. // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». – Київ, 2013. – № 1 (17). – С.48-54.
72. Палінчак М. М., Лешанич М. М. Конституційно-правове регулювання державно-церковних взаємин в Чеській Республіці/ М. М. Палінчак, М.М. Лешанич // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «65-річчя загальної декларації прав людини: дотримання прав людини – пріоритет держави та суспільства». – 27-28 грудня 2013. – С.36-32.
73. Палінчак М. М. Конституційно-правовий статус релігійних організацій в постсоціалістичних країнах Центральної Європи. // Науковий вісник УжНУ. Серія: Право. – Ужгород, 2002. – № 1. – С. 62-66. 133.
74. Палінчак М. М. Міжнародно-правовий захист прав національних меншин. // Державне регулювання міжетнічних відносин в Закарпатті: Матеріали науковопрактичної конференції. – Ужгород, 1997. – С. 10-26.
75. Палінчак М. М. Правове регулювання державно-церковних відносин у Словацькій Республіці. // Науковий вісник УжНУ. Серія: Право. – Ужгород, 2008. – № 9.
76. Палінчак М. М. Правове регулювання державно-церковних відносин у Чеській Республіці. // Регіональні студії: Наук. зб. Ужгород, 2001. – № 3. – С. 90-98.
77. Палінчак М. М. Правовий статус церкви в Україні та Словаччині. // Zbornik príspevkov u medzinárodnej vedeckej konferencie Cestou vzájomnosti Slovensko-ukrainske vstahu a súvislosti, konanej v Banskej Bistrici, 23-24 oktobra 2003. – С. 68-75.
78. Палінчак М. М. Правові основи державно-церковних відносин та регулювання міжконфесійних конфліктів на Україні. // Довідник для депутатів та голів Рад. – Ужгород, 1996. – С. 175-201.
79. Палінчак М. М. Релігійна освіта в школах: вітчизняна та зарубіжна практика. // Наукові записки. Серія: Історичне релігієзнавство. Острог, 2011. Вип. 5. С. 158-168.
80. Палінчак М.М. Релігійна ситуація в сучасній Польщі. // Наук. зб. «Ужгородські польські наукові читання: історія, культура, політика. право». Ужгород, 2013. С. 135-214.
81. Палінчак М. М. Реституція державного майна: досвід країн Центральної Європи. // Науковий вісник УжНУ. Серія: Право. – Ужгород, 2010. – № 13. – Ч. 1. – С. 51-53.
82. Палінчак М. М. Роль органів державної влади в розв'язанні міжконфесійних конфліктів. // Релігія в контексті суспільних і духовних реалій сьогодення: Матеріали міжнародної наукової конференції, 16-18 травня 1995 р., м. Київ. С. 45-47.
83. Палінчак М. М. Роль релігійних громад у вирішенні міжконфесійних конфліктів. // На порозі тисячоліть: сучасні підходи до розвитку громад та регіонів: Матеріали міжнародної наукової конференції, 14-15 березня 2000 р. Ужгород, 2000. – С. 67-70.
84. Палінчак М. М. Роль церкви в розвитку освіти на Закарпатті. // Карпатський край: Громадськополітичний журнал. – 1996. – № 7-8. – С. 34-39.
85. Палінчак М. М., Наумкіна С. М. Специфіка державноцерковних взаємин в європейських країнах // Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (22-23 травня 2014 р.). – Івано-Франківськ: ДВНЗ «Прикарпатський націон.університет ім. Василя Стефаника», 2014. – С.227-232. 165.
86. Палінчак М. М. «Суспільство саме повинно бути справді моральним...» // Карпатський край: Громадсько-політ. журнал. 1994. № 12. – С. 39-42. 167.

87. Палінчак М. М. Суспільний статус церкви в Польщі в умовах тоталітарного режиму // Науковий вісник «Гілея». – 2013. – Вип 75(№8). – С. 563-565.
88. Палінчак М. М. Фінансове забезпечення релігійних організацій в країнах Європейського Союзу (на прикладі Словачької Республіки). // Науковий вісник УжНУ. Серія: Міжнародні відносини. Ужгород, 2010. № 4-5. С. 68-72.
89. Рибалко В. Шляхи та механізми подальшої гармонізації державно-церковних відносин / В. Рибалко // Актуальні проблеми державно-церковних відносин в Україні: Науковий збірник / За ред. В. Д. Бондаренка, А. М. Колодного та інших. – К.: VIP, 2001. – 206 с. – С. 105-117.
90. Саган О. Н. Держава і церква – основні моделі взаємовідносин. // Релігійна свобода: природа, правові і державні гарантії: / За ред. А. Колодного. К., 1999. № 3. С. 45-49.
91. Саган О. Н. До питання про розробку Концепції реституції церковного майна. // Реституція церковного майна: міжнародний та вітчизняний досвід: Збірник наукових матеріалів / Ред. кол. В. Андрущенко та ін. К.: Світ знань, 2007. – С. 41-50.
92. Саган О. Н. Держава і Церква – основні моделі взаємодії. // Релігійна свобода: Свобода релігії і міжрелігійний діалог: глобальні виміри й локальні вияви: Наук. щорічник. К., 2011. № 16. С. 45-49.
93. Саган О. Н. Забезпечення права на свободу совісті як базовий чинник розвитку громадянського суспільства в Україні. // Релігійна свобода: Свобода релігії і міжрелігійний діалог: глобальні виміри й локальні вияви: Наук. щорічник. – № 16. – К., 2011. – С. 247-254.
94. Саган О. Н. Моделі державно-церковних взаємин у світовій історичній перспективі. // Актуальні проблеми державно-церковних відносин в Україні: Науковий збірник / За ред. В. Д. Бондаренка, А. М. Колодного. К.: VIP, 2001. – 206 с. – С. 63-69.
95. Саган О. Н. Особливості розвитку державно-конфесійних відносин у сучасній Україні. // Релігійна свобода: Релігія в постмодерному суспільстві: соціальнополітичні, правові та конфесійні аспекти: Наук. щорічник. К., 2008. № 13. 332 с. – С. 47-54.
96. Саган О. Н. Політичні ризики зміни українського законодавства у сфері свободи совісті / О. Н. Саган, С. І. Здіорук // Релігійна свобода: Законодавство України «Про свободу совісті та релігійні організації»: європейські стандарти та українські реалії: Науковий щорічник. – № 11. – К., 2007. – 146 с. – С. 34-39.
97. Саган О.Н. Релігія як чинник міждержавних відносин. // Релігія в Україні. 2011. 3 бер.
98. Филипович Л. О. Етнологія релігії. Теоретичні проблеми. Вітчизняна традиція осмислення. К.: Світ Знань, 2000. – 333 с.
99. Филипович Л. О. Міжрелігійний діалог як один із пріоритетів державно-церковної політики: світовий та український контекст. // Держава і церква: уроки минулого і проблема сьогодення: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції. – Ужгород: Ліра, 2003. – С. 18-19.
100. Филипович Л. О. Свобода релігії: виклики нового часу і пошук відповідей. // Релігійна свобода: Свобода релігії і міжрелігійний діалог: глобальні виміри і локальні вияви. Наук. щорічник / За заг. ред. А. Колодного. К.: УВК, 2011. № 16. 309 с. – С. 22-28.
101. Шуба О. В. Релігія в етнонаціональному розвитку України (політологічний аналіз): Монографія / О. В. Шуба. – К.: Криниця, 1999. – 324 с.
102. Яроцький П. Інкультурація: рух до національних церков чи клерикалізація національних культур? // Українське релігієзнавство. 2000. № 12. С. 94-105, 206.
103. Яроцький П. Л. Міжконфесійні відносини в Україні і державна політика в їх сфері. // Релігійна свобода: Свобода релігії і міжрелігійний діалог: глобальні виміри і локальні вияви. Наук. щорічник / За заг. ред. А. Колодного. К.: УВК, 2011. № 16. 309 с. – С. 105-115.

104. Яроцький П. Л. Релігія в країнах Східної та Центральної Європи після соціалізму. // Українське релігієзнавство. – 2010. – № 56. – С. 89-
105. Яроцький П. Свобода буття релігії в контексті викликів тоталітаризму і нетолерантності. // Релігійна свобода: Науковий щорічник. – № 15. – К., 2010.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Довідник із застосування статті 9. СВОБОДА ДУМКИ, СОВІСТІ І РЕЛІГІЇ. Інтернет-ресурс // Режим доступу: https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_9_UKR
2. Бурега В. Церква та держава на постсоціалістичному просторі: у пошуках парадигми відносин / УНІАН. Релігії. 18 липня 2011 р. Інтернет-ресурс Режим доступу: <https://religions.unian.ua/state/240182-tserkva-ta-derjava-na-postsotsialistichnomu-prostori-u-poshukah-paradigmi-vidnosin.html>
3. Відкритий лист Священного Синоду УПЦ Київського Патріархату Президенту України від 13 грудня 2010 р. Інтернет-ресурс // Режим доступу: https://razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD119_2011_ukr.pdf
4. Єленський В. Є. Червень: про СНД і Європу / В. Є. Єленський. – 9 липня 2010 р. Інтернет-ресурс // Режим доступу: https://risu.ua/cherven-pro-snd-i-yevropu_n38146
5. Рекомендації щодо аналізу законодавства у сфері релігії або переконань. Інтернет-ресурс // Режим доступу: <https://www.osce.org/uk/odihr/176876>
6. Щоткіна К. В облозі ідеології / К. Щоткіна. – 24 травня 2004 р. Інтернет-ресурс // Режим доступу: https://risu.ua/v-oblozi-ideologiji_n9810
7. Стратегія участі Церков і релігійних організацій у миробудуванні «Україна – наш спільний дім». Інтернет-ресурс // Режим доступу: <https://vrciro.org.ua/ua/documents/uccro-peacebuilding-strategy-ukraine>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20__ / 20__ н.р. без змін; зі змінами (Додаток __).
(потрібне підкреслити)

протокол № __ від «__» _____ 20__ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)